

Miljøstyrelsen
Pesticider og genteknologi

Den 29. januar 2010
J. nr. MST 689-00057
OLK/

Hovedlinjerne i Danmarks besvarelse af Kommissionens spørgeskema om socioøkonomiske implikationer i forbindelse med dyrkning af genetisk modificerede planter.

Baggrund

På rådsmødet den 4. december 2008 blev der vedtaget rådskonklusioner om GMO'er. Her opfordredes medlemsstaterne til inden udgangen af januar 2010 at indsamle og udveksle relevante oplysninger om de socioøkonomiske fordele og risici som følge af markedsføring (dyrkning) af GMO'er.

Endelig opfordredes Kommissionen til at forelægge Europa-parlamentet og Rådet en rapport på grundlag af oplysningerne fra medlemsstaterne inden juli 2010 til passende overvejelser og yderligere drøftelser.

Forud for vedtagelsen blev konklusionerne drøftet med Folketingets Europaudvalg og Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg. Først på GMO-hulemødet den 26. november 2008 og igen i forbindelse med ministerens forlæggelse af rådsmødedagsordenen i Miljø- og Planlægningsudvalget og Europaudvalget hhv. den 26. og den 28. november 2008.

Den 27. juni 2009 fremsendte Kommissionen til medlemslandene et omfattende spørgeskema for at strukturere medlemslandenes bidrag til processen. Fristen for at svare Kommissionen er den 1. februar 2010.

Spørgeskemaet er blevet forelagt Plantedirektoratet og Fødevarestyrelsen (Fødevareministeriet) og Danmarks Miljøundersøgelser – især med hensyn til spørgsmålene vedr. landbrugsmæssig bæredygtighed og spørgsmålene vedr. biodiversitet, flora, fauna og landskab (sp. 1.9 og fremefter).

Efter aftale med Fødevareministeriet har Miljøministeriet desuden sendt spørgeskemaet ud til en lang række interessenter indenfor både erhverv, forbrugerorganisationer og grønne organisationer med frist hensyn til kommentarer – især med hensyn til de erhvervsrelaterede spørgsmål (sp. 1.1 til 1.8) men også de miljømæssige spørgsmål (sp. 1.9 og fremefter).

Miljøstyrelsen modtog hørings svar fra flg.: Landbrug og Fødevarer, Sammenslutningen af Danske sortsejere, Greenpeace, Danmarks Biavlforening, Foreningen for biodynamisk jordbrug og Biodynamisk Forbrugersammenslutning.

./ Udkast til det danske svar på spørgeskemaet, der er en sammenskrivning af de fra høringsparterne modtagne bidrag, er vedlagt i kopi.

Sammenfatning af hørings svar

1. Økonomiske og sociale implikationer

1.1 Landbrugere

Landbrug og Fødevarer finder, at GMO afgrøder vil have en stor betydning for dansk landbrug fremover. Det kan blive i relation til indtægt, men nok i højere grad i forhold til reduktion af omkostninger, øget fleksibilitet i forhold til afgrødebeskyttelse og tolerance i forhold til abiotisk stress (tørke eller nedbør).

Valgfrihed for alle landbrugere er en forudsætning for dyrkning af GMO'er. Sameksistensreglerne er her vigtige for både valgfrihed og til at forhindre konflikter mellem GMO-dyrkere og andre landbrugere.

Greenpeace finder, at udbyttet fra GMO-planter er ikke højere end fra konventionelle planter. Ikke-GMO dyrkning er belastet med omkostninger for at forhindre forurening med GMO'er – forurenere betaler principper er her vendt på hovedet.

Danmarks biavlforening giver udtryk for, at GMO- dyrkning vil have en negativ indflydelse på bi-koloniernes levedygtighed. Sameksistenslovgivning omfatter ikke biavl – derfor er der risiko for forurening af honning (med GMO-pollen).

Sammenslutningen af biodynamiske landbrugere skriver, at certificeret biodynamisk landbrug vil forsvinde totalt fordi GMO-egenskaberne over tid vil sprede sig til alle typer ikke-GMO afgrøder.

1.2 Frø-industrien

Sammenslutningen af Danske Sortsejere skriver, at nyudviklede GM-produkter vil sikre fremtiden for den europæiske frø-industri. Udviklingen af nye produkter til verdensmarkedet vil sikre beskæftigelse og indkomst på langt sigt.

Øgede omkostninger for udviklingselskaberne som følge af forsikringer, flere forsøgsudsætninger og omkostningsfulde risikovurderinger kan modvirke denne udvikling.

Uforudsigelighed og usikkerhed vedr. godkendelse af nye produkter i EU er hovedårsagen til, at EU's-frøindustri ikke er engageret i GMO-produktion.

Frø-produktion i almindelighed – dvs. både for konventionelle og GMO frø – med regler om nul-tolerance for tilfældig tilstedeværelse af andre typer GMO-frø – er en umulighed for branchen, og vil efter branchens opfattelse betyde enden for enhver GMO-produktion i EU.

Landbrug og fødevarer finder, at den fremtidige konkurrenceevne for Europæisk og Dansk frø-industri afhænger af muligheden for at udvikle og markedsføre frø (herunder GMO-frø) på verdensmarkedet. Foreningen er enig med Sammenslutningen af Danske sortsejere i, at nul-tolerance umuliggør fremtidig frø-produktion i EU.

1.3 Forbrugere

Sammenslutningen af danske sortsejere finder, at forbrugerne bør have passende oplysninger for at sikre valgfrihed. Produktion med GMO'er bør være markedsstyret.

Sammenslutningen af biodynamiske landbrugere skriver, at certificeret biodynamisk landbrug vil forsvinde totalt fordi GMO-egenskaberne over tid vil sprede sig til alle typer ikke-GMO afgrøder.

Greenpeace finder, at utilsigtet forurening af fødevarer med GMO'er for det første betyder usikkerhed for forbrugerne gennem eksponering for ikke-testede GMO'er, for det andet at omkostningerne i forbindelse med afhjælpende foranstaltninger – f.eks. tilbagetrækning fra markedet – i sidste ende skal betales af forbrugerne.

Greenpeace påpeger, at forbrugerne er vildledt gennem manglende mærkning af animalske produkter fra dyr opfodret med GMO-produkter.

1.4 Korn-håndterings selskaber

Landbrug og fødevarer finder, at kornhåndterings selskaber bør kunne adskille GMO-produkter og ikke-GMO produkter i forbindelse med transport og sikre at GMO-frø alene bliver solgt til landbrugere, der har tilladelse til at dyrke GMO'er. Dette vil dog medføre øgede omkostninger, som vil blive væltet over på landbrugerne.

1.5 Fødevarer og foder industri

Landbrug og fødevarer svarer, at fødevarer-foder industriens primære behov er fri og ubureaukratisk adgang til verdensmarkedet. Asynkron godkendelse i EU kombineret med nul-tolerance i forhold til ikke godkendte GMO'er giver alvorlige problemer for den Europæiske fødevarer-foderindustri.

Greenpeace giver udtryk for, at manglende GMO-mærkning af animalske produkter forvrider markedet og vender forurenere betaler princippet på hovedet. Adskillelsesomkostninger forårsaget af GMO- tilstedeværelse overvæltet på ikke-GMO producenter og skaber dermed en unfair pris fordel for GMO- produkter. I et retfærdigt system burde omkostningerne for beskyttelse af GMO-frie produkter fra forurening med GMO-produkter bæres af forurenere – dvs. GM- producenten. Introduktion af GMO-mærkning af animalske produkter ville sætte forbrugerne i stand til at belønne de producenter, der er lydhøre for deres behov. Dette betyder, at ikke-GMO producenter vil blive i stand til at dække ekstra-omkostninger for produktion af GMO-fri fødevarer.

1.9 Innovation og forskning

Danmark svarer her, at der er behov for yderligere forskning vedr. de miljømæssige konsekvenser af dyrkning af genetisk modificerede planter, hvor flere forskellige træk er kombineret – f.eks. tolerance overfor bestemte herbicider og tolerance overfor bestemte insekter.

Landbrug og Fødevarer svarer, at de nuværende forbehold i forhold til GMO'er har indflydelse på Europæiske forskningsinstitutioner og dermed antallet af patenter ejet af Europæiske virksomheder sammenlignet med den øvrige verden.

1.11 Det indre marked

I det danske svar understreges behovet for fælles EU regler for tilfældig tilstedeværelse af ikke-godkendte GMO'er i frø til udsæd, da nationale regler her er konkurrenceforvridende. Den langvarige godkendelsesproces i EU for genetisk modificerede planter til enten dyrkning eller import skaber vanskeligheder for europæiske biotech-virksomheder og styrker de internationale selskabers monopollignende status.

1.12 Særlige regioner og sektorer

I Danmarks svar understreges behovet for, at der i forbindelse med godkendelsesprocessen (forsøgsudsætninger) indhentes erfaringer fra økologisk forskellige geografiske områder i EU for at tage højde for specifikke regionale påvirkninger af miljøet.

Landbrug og Fødevarer skriver, at sameksistenslovgivning bør kunne løse disse udfordringer. Landbrugsstruktur og afgrøder er forskellige fra region til region; det er derfor fornuftigt at have lokalt tilpassede sameksistensregler indenfor EU rammerne.

Greenpeace henviser til, at EU's GMO lovgivning tillader massiv import af GMO-produkter produceret under ikke-bæredygtige forhold i monokulturer i Latinamerika. Dette har medført alvorlige problemer mht. sundhed, økologi, sociale forhold og økonomiske forhold i disse lande.

2. Landbrugsmæssig bæredygtighed.

2.1 Landbrugsmæssige forhold

Der er en forventning om, at dyrkningen af genetisk modificerede planter kan føre til en ændring og reduktion af brugen af pesticider. Påvirkning af ikke-målorganismer bør imidlertid undersøges bedre.

Landbrug og Fødevarer skriver, at skadedyr, der er relevante for de eksisterende GMO-afgrøder, ikke findes i Danmark. Når andre afgrøder, som er resistente for skadedyr, der findes i Danmark, bliver markedsført, er der en klar forventning om, at dette vil føre til en reduktion i forbruget af pesticider.

2.2. Biodiversitet, flora, fauna etc.

I det danske svar understreges, at der fortsat er behov for mere viden om den miljømæssige effekt af herbicid- og insekttolerante afgrøder i forhold til bl.a.

- Områder omkring marker
- Lang-tids effekter
- Effekter i forhold til landskabet
- Effekter i forhold til ikke-målorganismer
- Monitorings programmer (efter markedsføring)

Greenpeace skriver, at den miljømæssige risikovurdering, som den udføres i EU for tiden, er fuldstændig utilstrækkelig, da den ikke er i stand til at vurdere risikoen ved GM-planter, og at langtidseffekter ikke indgår i vurderingen.

I de sidste år har nye peer-reviewed studier vist, at effekten af Bt-majs langt fra er forudsigelige, og at deres potentiale til at skabe negative effekter er større end tidligere forudset.

Greenpeace nævner i denne forbindelse:

- Bt-majs resulterer i udskiftning af et skadedyr med et andet
- Bt-majs er giftig over for visse bladlus, hvilket ikke var forudset
- Bt-toxiner kan påvirke vandløbs økosystemer negativt
- Niveauet af Bt-toxiner varierer betydeligt mellem forskellige lokaliteter
- Bt-toxiner påvirker effekten af visse sommerfugle-larver
- Ukendte toxiner gør miljømæssige testninger værdiløse.

Herbicid tolerante GMO'er har skabt øget ukrudt-resistens, som fører til betydelige ændringer i landbrugsmæssig praksis; f.eks. øget brug af mere giftige pesticider.

Landbrug og Fødevarer skriver, at det er den almindelige vurdering, at den nuværende lovgivning i EU sikrer, at GMO-afgrøder kan markedsføres uden risiko for menneskers og dyrs sundhed og for miljøet og kan således dyrkes uden yderligere restriktioner.

Sammenslutningen af biodynamiske landbrugere skriver, at ved at holde GMO-afgrøder (import) ude af Danmark og EU, kan det forventes, at den animalske produktion over tid vil blive formindsket betydeligt på grund af mangel på GMO-fri foder. Dette vil efter sammenslutningens opfattelse have en meget positiv effekt klimaproblemer, vandforurening, vandforbrug, biodiversitet og den globale fødevareressource.

2.4 Klima

I Danmarks svar skrives, at fremtidige GMO'er, der er tolerante overfor klimatisk stress (tørke, salt m.v.) kan bidrage til at sikre forsyningsikkerheden, men er også opmærksom på, at dette kan skabe pres på biotoper, der ikke hidtil er blevet opdyrket med dermed følgende konsekvenser for biodiversiteten.

Mindre brug af brændstoffer i forbindelse med dyrkning af GMO'er (mindre pløjning og sprøjtning) kan bidrage positivt på CO₂ emissionen.

Greenpeace henviser til flg. forhold for at modvirke klima forandringer:

- Reduktion af N₂O. GMO-soja kræver kunstig N₂O tilførsel i modsætning til konventionel soja.
- Stigning i SOC (soil organic carbon) er gunstig for jordforbedring, øget udbytte og afgivelse af N₂ i stedet for N₂O, som er en væsentlig drivhusgas. Dyrkning af GMO'er som monokultur hvert år bidrager ikke til stigning af SOC.